УДК 81.111'255.4

Коломієць Л.В.
(Київ, Україна)

ПОЕТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАД НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ 1920-30-х РОКІВ

У статті подається панорама поетичних перекладів, опублікованих в українській літературно-науковій, літературно-мистецькій та громадсько-політичній періодиці 1920-30-х років, аналізується їх кількісний та якісний склад, порівнюються соціально-культурні пріоритети журнальних та газетних публікацій у Великій і Західній Україні міжвоєнного двадцятиліття.

Ключові слова: *поетичний переклад, українські періодичні видання 1920-30-х років.*

В статье освещается панорама поэтических переводов, опубликованных в украинской литературно-научной, литературно-художественной и общественно-политической периодике 1920-30-х годов, анализируется их количественный и качественный состав, сравниваются социально-культурные приоритеты журнальных и газетных публикаций в Большой и Западной Украине межвоенного двадцатилетия.

Ключевые слова: *поэтический перевод, украинские периодические издания 1920-30-х годов.*

The article displays the panorama of poetic translations published in the Ukrainian lit-art, social and political mass periodicals of the 1920-30s. The quantitative and qualitative composition of these magazine and newspaper publications of the twenty-year interwar period are being analyzed, their social and cultural priorities in the Bolsheviks' and Western Ukraine are being compared.

Key words: *poetic translation, Ukrainian periodicals of the 1920-30s.*

Поетичні переклади друкувались на сторінках багатьох українських літературно-мистецьких часописів 1920-30-х років, впливаючи на виховання та формування художніх смаків масового читача. Із періодики насамперед слід назвати такі львівські видання, як місячник літератури, мистецтва й культури «Життя і мистецтво», перша українська щоденна газета «Діло» (у 1922, 1923 рр. – «Громадський вісник»), ілюстрований часопис для дітей «Світ дитини», галицько-український політичний часопис «Літературно-Науковий Вістник», щомісячний журнал «Вікна», літературно-науковий журнал релігійного спрямування «Дзвони», з київських часописів – ілюстрований журнал «Глобус», літературно-науковий місячник «Життя й революція», літературно-мистецький та економічно-науковий журнал «Нова громада». Найпомітніші харківські часописи – літератур-

© *Коломієць Л.В., 2011*

но-мистецький журнал Всеукраїнського державного видавництва «Шляхи мистецтва», альманах «Гарт», літературно-науковий та громадсько-політичний місячник «Червоний шлях», літературно-художній та критичний місячник «Плужанин», літературно-мистецький журнал «Нова ґенерація», журнал «Молодняк», щомісячний літературно-мистецький та громадсько-політичний журнал «Всесвіт», літературно-мистецький і науковий журнал «Східний світ». Друкувалися поетичні переклади, хоч і рідше, також в інших львівських періодичних виданнях, таких як студентський вісник «Поступ», журнал сатири і гумору «Зиз», півтижнева газета «Наш прапор», часопис для українського жіноцтва «Жіноча доля», часопис для української молоді «Вогні», щомісячний літературний журнал молодих письменників «Дажбог». Містили поетичні переклади й офіційні радянські видання, такі як щоденна урядова газета «Вісті ВУЦВК», і регіональна періодика, як-от харківська газета «Культура і побут», і спеціалізовані журнали, такі як журнал «Музика». Серед радянських часописів, де поетичні переклади з'являлись бодай раз чи кілька, – ілюстрований двотижневик для дітей шкільного віку «Червоні квіти», тижневик «Література – Наука – Мистецтво» та ін. Знаходимо поетичні переклади й у закордонних українських виданнях, таких як варшавський ілюстрований літературний і популярно-науковий тижневик «Наш світ» та ін.

Чимало перекладних творів, які виходили окремими виданнями, спершу чи згодом з'являлись і в часописах. Разом з тим, значна кількість іншомовних творів доходила до тогочасного українського читача лише у журнальному чи газетному форматі. Публікації у періодиці розширювали коло перекладів з окремих авторів, а імена деяких зарубіжних письменників та їхні твори стали відомі українському читачеві лише зі сторінок періодичних видань.

Звернімось до західноукраїнської періодики 1920-х років. На сторінках провідних тогочасних львівських часописів публікували свої переклади знані українські письменники. Так, у «Житті і мистецтві» за 1920 р. уміщено переклади: Остапа Луцького – поетичних творів Алкея, Анакреонта, Сапфо; Василя Щурата – «Ірландських пісень» юного на той час ірландського письменника Френка О'Коннора. Остап Луцький також активно друкував свої віршові переклади з польського поета Тадеуша Міцинського, німецького лірика Альфреда Момберта, російського поета Федора Сологуба, чеських поетів Ярослава Врхліцького, Йозефа Сватоплука Махара в «Українському вістнику» за 1921 р. Там же публікувались і поетичні переклади Клима Поліщука з польського поета-модерніста Яна Каспровича, М. Ковальчука з Рабіндраната Тагора. Залишилось ім'я Остапа Луцького-перекладача і на сторінках «Літературно-Наукового Вістника», де публікувались його переклади з французького поета, літературного критика та перекладача Шарля Бодлера, бельгійського поета Еміля Верхарна, видатного чеського лірика Йозефа Сватоплука Махара, давньогрецького лірика Анакреонта, австрійського поета-символіста Райнера Марії Рільке.

У «Літературно-Науковому Вістнику» за 1922-30 рр. розміщувались переклади Миколи Вороного (з французьких поетів Поля Верлена та Жана Мореаса), Олеся Бабія (з російських поетів Іллі Еренбурга та Сергія Єсеніна), Юрія Липи (з Отто Юліуса/Юлія Бірнбаума, Райнера Марії Рільке, вірші Ґі де Мопассана, Жозе-Марія де Ередія, Фрідріха Гельдерліна, Альфреда де Мюссе, французького поета-символіста П'єра Луїса (П'єра Луї́) та франкомовного бельгійського письменника Жоржа Роденбаха), Михайла Руд-

ницького (з Шарля Бодлера), Максима Славинського (переклав вірші Шарля Бодлера та чеських поетів, серед яких Отокар Бржезіна, Ярослав Врхліцький, Ян Нечас, Йозеф Пелішек, Йозеф Сладек та ін.), Івана Крушельницького (з Гуґо фон Гофмансталя), Миколи Голубця (з Гайнріха Гайне), Євгена Маланюка (з Йозефа Сватоплука Махара), Леоніда Мосендза (з Райнера Марії Рільке). Низка перекладів видавалась у «ЛНВ» під літературними псевдонімами, зокрема, під псевдонімом Дажбожич опубліковано переклад поеми Олександра Блока «Скити», який виконав Роман Бжеський. Серед жіночих імен перекладачів для «ЛНВ» – відома письменниця, публіцист і редактор Софія Куликівна, якій, серед іншого, належить переклад вірша Генрі Лонгфелло.

У часописі «Діло» з 1923 по 1929 рр. публікувались переклади Михайла Рудницького (який перекладав, зокрема, поетичні твори Йоганна-Вольфґанґа Ґете, Джакомо Леопарді, Віктора Гюго, Анни Ахматової), а також поетичні переклади інших відомих західноукраїнських літераторів, серед яких Олесь Бабій (переклав вірш Франциска Ассізького).

Розглянемо радянську періодику повоєнного десятиліття. У харківському часописі «Шляхи мистецтва» за 1921 р. друкувалися твори видатних авторів: поема «Авель і Каїн» Шарля Бодлера у перекладі Павла Филиповича, поезія Еміля Верхарна в перекладі Володимира Гадзінського, уривок із вершинного поетичного твору правителя Чорногорії, мудреця і поета Петра Нєгоша – драматичної епопеї «Гірський вінець» у перекладі Сергія Пилипенка.

Київський журнал «Глобус» із 1924 по 1927 рр. опублікував «Баладу про синій пакет» Миколи Тихонова у перекладі Якова Савченка, поезію «У вигнанні» французької революціонерки, феміністки Луїзи Мішель у перекладі Миколи Бажана, вірш Ади Неґрі в перекладі Володимира Самійленка. У журналі «Нова громада» за 1924-26 рр., зокрема, опубліковано низку перекладів Павла Тичини з Максима Богдановича, Якуба Коласа, Акопа Акопяна, Давида Гофштейна.

Київський часопис «Життя й революція» у другій половині 1920-х рр. опублікував чимало перекладів, виконаних неокласиками. Так, в одному з його випусків були надруковані три вірші Валерія Брюсова в перекладі Миколи Зерова, Павла Филиповича і Максима Рильського відповідно. Микола Зеров також підготував для часопису переклад з Жоржа Дюамеля, Освальд Бургардт – крім перекладів із Жоржа Дюамеля, вірші Вальтера Газенклевера, німецького поета-експресіоніста Яна ван Годдіса, Генріка Ібсена та ін., Михайло Драй-Хмара – з Жюля Лафорґа та одного з найвидатніших чеських поетів Йозефа Гори, сонет Максима Богдановича, Дмитро Фальківський – з білоруського поета Міхася Чарота та німецького поета Оскара Канеля. Поряд із неокласиками перекладали для часопису Микола Терещенко (з Еміля Верхарна), Василь Атаманюк (з польського поета Владислава Броневського), Павло Тичина (з Д. Гофштейна, Л. Квітка, А. Кушнірова, П. Маркіша, О. Туманяна, І. Фефера, Є. Чаренха, О. Шварцмана), Дмитро Загул (з чеського поета Карела Томана).

Найпродуктивнішим часописом на ниві художнього перекладу був харківський місячник «Червоний шлях», де за період з 1923 по 1930 рр. вийшли друком десятки й десятки перекладених творів. Для часопису перекладали авторитетні тогочасні письменники, літературні й громадські діячі. Свої поетичні переклади тут публікували, серед інших, Гео Шкурупій, Василь Атаманюк (зокрема, переклав вірші Давида Гофштейна, Іцика Фефера, Станіслава Ришарда Станде, Бруно Ясенського, поему «Остання війна»

Владислава Броневського), Микола Зеров (чий перекладацький внесок до «Червоного шляху» включав сонети Жозе-Маріа де Ередіа, латиномовні твори французького гуманіста Марка-Антуана Мюре, вірші Григорія Сковороди «Хвала бідності» і «Музам колись дев'ятьом на шляху зустрілась Венера…», фрагмент з поеми «Про природу» Тіта Лукреція Кара), Освальд Бургардт (у «Червоному шляху» вийшли його переклади «Залізних сонетів» Йозефа Вінклера (Ф. Рюккерт), які публікувались і окремим виданням [1], а також вірші «До британського люду», «Ода до західного вітру», «Монолог з "Розкованого Прометея"» Персі Біші Шеллі, вірш «Лихо» одного з найчільніших представників французького символізму Артюра Рембо (Ренбо), вірш «Вітер» Еміля Верхарна, вірші «Корабель революції» та «Хліба» видатного німецького поета Фердинанда Фрайліграта), Микола Хвильовий (який під псевдонімом С. Кароль опублікував свій переклад з Григорія Пєтнікова, вибрані твори якого видавались окремо [2]), Микола Терещенко (якому належать переклад з Еміля Верхарна), Дмитро Загул (перекладав одного з основоположників німецького експресіонізму Вальтера Газенклевера, твори якого, крім згаданих віршів у «Житті й революції», більш ніде не виходили), Богдан Крушельницький (перекладав з Йозефа Гори, поезії якого друкувались у кількох періодичних виданнях, але окремо не виходили), Володимир Самійленко (перекладав вірші Ади Неґрі), Володимир Сосюра (перекладав вірші Григорія Пєтнікова і Андрія Александровича), Іван Кулик (переклав розділи 1, 2 і 3 з поеми «Листя трави» Уолта Уїтмена, здійснив переклади із книг «Молотярі» та «Дим і криця» відомого продовжувача традицій Уїтмена Карла Сендберґа, поетичну збірку якого «Дим і криця» в цьому ж перекладі згодом було видано окремо [3]; Кулик також пер. для «Червоного шляху» вірші Вечела Ліндсея, Ірини Маклеод), Павло Тичина (з єврейської – поезії Ошера Шварцмана, Давида Гофштейна, Езри Фінінберґа, з турецької – вірш «Залізо» та із циклу «Анатолія» Мехмета (Мехмеда) Еміна), Люціана Піонтек (переклала поезії Оскара Канеля, німецького лівого письменника Йоганнеса Бехера, чиї вірші також видавались окремо [4]), Михайль Семенко (переклав поему «Ода революції» та вірш Володимира Маяковського), Антін Павлюк (переклав твори чеської плеяди – Їржі Вольтера та Вітезслава Незвала), Максим Рильський (переклав вірш «Морський вітер» видатного французького поета-символіста Стефана Малларме, вірш «До приятелів-москалів» та уривки з «Пана Тадеуша» Адама Міцкевича, чию видатну поему було повністю опубліковано окремим виданням у цьому ж перекладі [5]), Мирослав Ірчан (переклав вірші чеських поетів Їржі Волькера та Йозефа Гори, вірш «До панів поетів» польського письменника, режисера і громадського діяча Вітольда Вандурського, який 1929 р. емігрував до СРСР, у 1929-31 рр. керував польським театром у Києві), Михайло Драй-Хмара (переклав вірш «Слони» очільника Парнаської школи Шарля Леконта де Ліля, низку віршів Максима Богдановича, – окремим виданням поезії Богдановича вийшли в цьому ж перекладі [6]), Клим Поліщук (переклав вірш «Брати» великого польського поета, прозаїка і перекладача єврейського походження Юліана Тувіма), О. Байкар (переклав поему Сергія Єсеніна «Русь Радянська»), Василь Мисик (переклав пісню з поеми «Веселі бригади» Роберта Бернса), Сидір Сакидон (переклав «Пісню про громадянську війну» Владислава Броневського), Борис Чигиринець (переклав поему Володимира Маяковського «На весь голос»), Н. Щербина (переклав вірш «Знов зима» турецького лірика Ахмеда Хашіма, який стояв на чолі поетів «чистого мистецтва»).

Поетичні переклади включалися до найрізноманітніших літературно-мистецьких та громадсько-політичних видань. Так, у варшавському часописі «Наш світ» за 1924 р. знаходимо переклади В'ячеслава Заїкина (вірш «Розмова закоханих» суфійського поета Джелаледдіна Румі, а також поезії Горація, вірш «Привіт весні» (Весняна касида) видатного турецького лірика Іси Месихі), Клим Поліщук переклав вірш Яна Каспровича «Негода», в перекладі Миколи Садовського тут опубліковано «Пісню про буревісника» Максима Горького. В радянському тижневику «Література – Наука – Мистецтво» за вказаний рік натрапляємо на вірш Міхася Чарота в перекладі Івана Шевченка, львівська газета «Наш прапор» того року публікує вірш Людвіґа Авґуста Франкля в перекладі Василя Щурата.

Зустрічалися переклади і в музичних періодичних виданнях, зокрема, в харківському журналі «Музика» за 1925 р. надруковані переклади Максима Рильського (вірші «Солдат» Ганса Хрістіана Андерсена та «Лірник» Вільгельма Мюллера), Дмитра Ревуцького (вірші Гайнріха Гайне).

1926 р. харківська газета «Культура і побут» публікує вірш польського поета, учасника Першої світової війни Владислава Броневського «Невідомий солдат» у перекладі Мирослава Ірчана.

Об'єднав письменників старшого і молодшого поколінь катеринославський (дніпропетровський) літературно-науковий та політично-громадський ілюстрований місячник «Зоря». Окрім письменників Дніпропетровщини, автори журналу – і «неокласики», і авангардисти, представники і Великої, і Західної України. Так, у 1925-27 рр. місячник наповнювався перекладами Освальда Бургардта (переклав, зокрема, вірш «Сонця вечірні» Поля Верлена), Миколи Зерова (переклав поезії «Джерело юності» та «Забуття» Жозе-Марія де Ередія), Клима Поліщука (переклав вірш «Ремесла атрибути» тогочасного польського поета Мечислава Брауна, який під час Другої світової війни загинув у варшавському єврейському гетто), Василя Атаманюка (переклав вірш Адама Міцкевича «Блоха і рабин» та «Баладу про невідомого солдата» Станіслава Ришарда Станде), Мирослава Ірчана (переклав вірш польського письменника, поета, автора політичних фейлетонів та комедій Антоні Слонімського «Спогад»), Василя Чаплі (переклав вірш Миколи Некрасова «На смерть Т.Г. Шевченка»), Михайла Драй-Хмари (переклав поезії Шарля Бодлера «Вечорова гармонія» та «Сплін»), Бориса Чигиринця (переклав вірш німецького поета 19 ст. Фердинанда Фрайліґрата «Берлін»).

У часописі «Плужанин» за 1926-27 рр. публікувалися переклади Андрія Паніва з Якуба Коласа та Міхася Чарота, Василя Чаплі з Марії Конопницької, Мирослава Ірчана з Їржі Волькера.

Журнал іноземної літератури «Всесвіт» у другій пол. 1920-х–на поч. 30-х рр. розмістив у своїх випусках переклади Івана Кулика (вірш канадської поетеси Кармен Блісс «Пісня бродяги»), Павла Тичини (вірш Якуба Коласа), Андрія Паніва (фрагмент з поеми Янки Купали), Сергія Пилипенка (вірш Кіндрата Крапіви), Михайла Драй-Хмари (вірш Максима Богдановича), Мар'яни Хмарки (вірш Ади Неґрі). Перекладачами-дописувачами до авангардного часопису «Нова ґенерація» у 1927-30 рр. були Люціана Піонтек (переклала куплет у прозі Вальтера Мерінґа «Оксамитними рукавицями» з підзаголовком «Робота німецького дадаїста»), Клим Поліщук (зокрема, переклав вірш Юліана Тувіма

«Ми – люди»), Марійка (Марія) Дика (перекладала з Ґійома Аполлінера та Бруно Ясенського), Михайль Семенко (з Володимира Маяковського).

Пролетарський часопис «Гарт», зокрема, за 1927 р. публікував переклади Івана Кулика (з канадського поета Дж. Е. Логана), Марії Пригари («Спів лісових робітників» М. Аламедичі). Того ж року близький до «Гарту» часопис «Молодняк» розташував на своїх сторінках вірші Андрія Олександровича у перекладі Тереня Масенка, поезію Йозефа Гори «Робітницька Мадонна» у перекладі Василя Бобинського. А харківський сатирично-політичний двотижневик «Червоний перець» опублікував того року байки Мація Крапіви в перекладі Сергія Пилипенка (невдовзі Крапівині байки вийшли окремим виданням у тому ж перекладі [7]).

Часопис «Вапліте» (скорочено від назви письменницької організації «Вільна Академія Пролетарської Літератури») упродовж 1927 року вміщував переклади Павла Тичини з вірменської (вірші Олександра Цатуряна та Левона Шанта), турецької (вірш Мехнета Еміна), єврейської (вірш визначного єврейського поета Льва Квітка, чиї твори багаторазово публікувались окремими виданнями). До часопису також подав свій переклад «Балади про палячеві очі» Їржі Волькера Антін Павлюк.

В епізодичному періодичному виданні «Червоні квіти» за 1927 р. знаходимо переклад вірша «Колискова» видатного єврейського поета Давида Гофштейна, виконаний Павлом Тичиною.

Часопис «Східний світ» упродовж 1927-30 рр. наповнювався перекладами Павла Ріттера з бенгалі (вірші Рабіндраната Тагора), санскриту (4 гімни Ріг-Веди та вірші індійського поета Бхартхарі), Павла Тичини з вірменської (вірші Ованеса Ованісяна, Акопа Акопяна, Єгіше Чаренца), Олекси Кирія з черкеської (черкеські (адигейські) пісні), П. Лозієва з перської («Робайяти» Омара Хейяма (Хайяма)), Федора Бахтинського з корейської (пісні корейців).

Львівський часопис «Вікна» за період із 1927 по 1930 рр. надрукував кілька десятків перекладів: Василя Бобинського (вірші австрійського письменника Гуґо Гупперта та Владислава Броневського, поезії та поеми Артюра Рембо), Степана Масляка (вірші Йоганнеса Бехера та Йозефа Гори), Ярослава Кондри (вірші Станіслава Ришарда Станде і Станіслава Вигодзького), К. Ярана (справжнє ім'я – Казимір Кравчук), який перекладав сучасних польських поетів – Владислава Броневського, Вітольда Вандурського, а також уривок з поеми про китайську революцію «Кантон у полум'ї» Юліуша Ґрота.

Низка інших західноукраїнських місячників теж містила переклади. У часописі «Зиз» наприкінці 1920-х рр. знаходимо вірш видатного французького поета, першого лауреата Нобелівської премії з літератури Армана Сюллі-Прюдома в перекладі Миколи Вороного, який перекладав й інші поезії цього автора. Переклади Миколи Вороного знаходимо і у львівському місячнику «Поступ» за 1930 р. (вірш «Дзвони» французького критика, поета і письменника Поля Бурже, поезії Армана Сюллі-Прюдома), Володимира Герасимовича (фрагмент із драматичної картини «Самарянка» члена Французької академії Едмона Ростана).

Не спадає перекладацька активність українських часописів і в першій пол. 1930-х років. Так, у цей період київський літературний місячник «Життя й революція» публікує переклади з польських поетів у виконанні Леоніда Первомайського (вірші Владислава Броневського), Василя Атаманюка (вірш «Паризька комуна» Владислава Броневського),

Гео Шкурупія (вірші Вітольда Вандурського), крім того – поезії П.-Ж. Беранже в перекладах неокласиків (П. Филиповича, М. Зерова, М. Рильського) та С. Буди, зокрема, вірші Беранже «Негри й маріонетки» та «Пан Бог» переклав М. Рильський.

«Червоний шлях» за 1931-1936 рр. опублікував чимало віршових перекладів. Тут шліфували свою перекладацьку майстерність Василь Мисик (переклав поезії Роберта Бернса, вірш таджицького поета Гасема Лагуті), Сергій Дубровський (переклав «Пісню про Буревісника» Максима Горького), Андрій Панів (переклав вірші Янки Купали), Юліан Шпол (переклав вірш Йоганнеса Бехера, чия проза та поезія виходили окремо), Іван Кулик (переклав вірш німецького поета Георга Гайма (Гайме) та вірш «Тарас Шевченко» Едуарда Багрицького). По одному віршеві тут також друкувались переклади Андрія Паніва (з німецького поета і письменника Ріхарда Демеля), Н. Щербини, Олекси Новицького, Феофана Скляра (з видатного білоруського поета Янки Купали), Івана Семиволоса (з радянського білоруського поета Андрія Олександровича), Василя Атаманюка (з Карла Лібкнехта), Мечислава Гаска (з єврейського радянського поета і письменника, уродженця Волині Переца Маркіша), Миколи Бажана (з грузинського поета Симона Чіковані), Юліана Шпола (справжнє ім'я – Михайло Яловий) (з німецького поета-експресіоніста Альфреда Ліхтенштайна), Павла Тичини (з Григорія Пєтнікова та вірменського поета Ваграма Алазана), Максима Рильського (вірш Миколи Ушакова «Київ»). Поетичні твори Янки Купали також перекладали для часопису Микола Терещенко (вірші) і Терень Масенко (поему «Над рікою Оресою»), який відтворив і поезії Гасема Лагуті з іранської (в т.ч. вірш «Тарасу Шевченкові»). Вірші Григорія Пєтнікова ще публікувались у перекладах Майка Йогансена, Володимира Свідзинського, Сави Голованівського і Василя Бобинського. Поезія Райнера Марії Рільке – в перекладах Майка Йогансена, Леоніда Первомайського. Вірші єврейських поетів перекладали: Василь Бобинський та Марія Пригара – Іцика Фефера, Іван Дніпровський – Льва Квітка, Арон Копштейн – уродженця Київщини Мойсея Хащеватського. Найвагомішим перекладом класичного твору в часописі була поема Шота Руставелі «Левень у барсовій шкурі», перекладена Миколою Бажаном і видана згодом окремо [8].

Перекладацька активність львівського щоденника «Діло» не спадала упродовж усього десятиліття. Так, Святослав Гординський перекладав для «Діла» вірші Шарля Бодлера. Загалом, у 1932-1939 рр. в «Ділі» публікували свої переклади Іван Ставничий (переклав поезію у прозі «Ученик» Оскара Уайльда, поему «Святий вечір приятеля Онората» Ярослава Врхліцького), Михайло Рудницький (переклав вірші Йоганна-Вольфґанґа Ґете), Богдан Лепкий (переклав вірші Йоганна-Вольфґанґа Ґете).

«Всесвіт» на початку 1930-х рр. опублікував переклади Василя Бобинського (вірш антифашистського німецького письменника Еміля Гінкеля), Івана Кулика (вірш вірменського поета Азата В'штуні).

Серед інших помітних на початку 1930-х років часописів, які містили чимало перекладів, – львівський місячник «Вікна», де протягом 1931-32 р. були надруковані праці таких перекладачів, як Ярослав Кондра (вірші Станіслава Ришарда Станде, Христо Смирненського, болгарського поета Христо Ботева, Владислава Броневського, Станіслава Вигодзького, а також уривки з поеми «Вересень» видатного представника експресіонізму в болгарській літературі Гео Мілева (за цю поему, присвячену комуністичному повстанню

23 вересня 1923 р., Мілев був засуджений до тюремного ув'язнення і знищений під час антикомуністичного терору)), Казимір Кравчук (псевдонім – К. Яран) (переклав вірші Христо Радевського, болгарських поетів Николи Ланкова, Димитра Полянова (справжнє ім'я – Димитр Іванов Попов), який заклав початок пролетарської течії в болгарській літературі), Майк Йогансен (переклав вірші «Український ярмарок» та «Місто» Григорія Пєтнікова), Василь Бобинський (переклав вірші Артюра Рембо і Йоганнеса Бехера), Освальд Бургардт (переклав вірш Йоганнеса Бехера).

«Літературно-Науковий Вістник» за 1931-33 р. розмістив на своїх сторінках віршові переклади Євгена Маланюка (вірші чеського поета Ольджіха Земека та Йозефа Сватоплука Махара). У молодіжному часописі «Вогні» за 1931 рік знаходимо вірш «Будівля» німецького поета 20 ст. Ойгена Рота в перекладі Богдана Ігоря Антонича. Літературний журнал «Дажбог» у 1933-35 рр. наповнювався працями таких перекладачів, як М. Осипович (з лірики Тіртея, Сапфо, Алкея, вірші з Анакреонтики), Богдан Кравців (вірші польських авторів Марії Павліковської-Ясножевської, Влодзімежа Слободніка, поета, драматурга, перекладача Леопольда Стаффа), Леонід Мосендз (вірш «Портрет Чосера» Генрі Лонґфелло), Євген Маланюк (вірш польського поета і перекладача Казимира Вєжинського, який, зокрема, переклав вірш Тараса Шевченка «Огні горять, музика грає», що ввійшов до варшавського видання творів Шевченка 1936 р.), Микола Зеров (вірш «Конкістадори» Жозе-Марія де Ередія). У журналі «Жіноча доля» за 1936 р. натрапляємо на переклади Олекси Стефановича (вірші болгарського поета Я. Язова).

Низка львівських літературно-мистецьких та громадсько-політичних часописів, протривавши до 1939 р., незмінно пронесли на своїх шпальтах знамено перекладу. Так, літературно-науковий часопис «Дзвони» з 1931 по 1939 рр. опублікував десятки творів зарубіжних письменників. Серед перекладачів – Юрій Шкрумеляк (переклав уривок із «Саги про лицаря Фрітьйофа»), Костянтин Чехович (переклав поему «Громадянин Христос» Ярослава Врхліцького), Б. Лисянський (зокрема, переклав вірші Альфреда де Мюссе), Михайло Кравчук (переклав «Пісню над піснями»), Юрій Клен (зокрема, переклав твори зі збірки «Stundenbuch» Райнера Марії Рільке, вірш німецького поета-символіста і неоромантика Стефана Ґеорґе), Антоніна Струтинська (переклала «Оду до західного вітру» Персі Біші Шеллі), Юрій Косач (переклав поему «Веласкесів Христос» визначного іспанського філософа, письменника, громадського діяча Міґеля де Унамуно).

У часописі «Світ дитини» за вказане десятиліття опублікували свої переклади Юрій Шкрумеляк (зокрема, байки «Лебідь, щука і рак», «Квартет», «Лисиця і виноград» Івана Крилова, «Невдоволений осел» Жана де Лафонтена, вірші Юліана Тувіма), Василь Пачовський (вірш Яна Неруди).

У львівському місячнику «Вістник» із 1933 по 1939 рр. публікувались численні переклади таких відомих літераторів, як Юрій Клен (переклав вірші Поля Верлена, Стефана Ґеорґе, Шарля Леконта де Ліля, Жана Мореаса, Поля Клоделя, Артюра Рембо, французького поета-символіста Альбера Самена, однієї з чільних представниць «срібної доби» російської культури Зінаїди Гіппіус, Еміля Верхарна, Стефана Малларме, Поля Валері, фрагмент з епічної поеми «Едда», «Оду до західного вітру» Персі Біші Шеллі, – цей вірш Освальд Бургардт опублікував під своїм справжнім ім'ям у «Червоному шляху» в 1920-х рр., його також перекладала Антоніна Струтинська для «Дзвонів»), Леонід Мосендз

(переклав вірші американських поетес: лауреатки Пуліцерівської премії Сари Тіздейл та основоположниці нового жанру в амер. поезії – жанру станси – Аделаїди Крепсі, а також знаменитий вірш «Карло XII-й, король шведський, мчить по Україні» Райнера Марії Рільке, вірші Едґара По, вірш «Кактус» чеського поета Петра Безруча). У «Вістнику» також друкувався перекладацький доробок Юрія Липи (переклав поезії Івана Ґолля), Богдана Кравціва (переклав вірш Райнера Марії Рільке) та ін.

Варшавський літературний неперіодичний журнал «Ми» за час свого існування познайомив читачів із напрацюваннями таких перекладачів, як Наталя Лівицька-Холодна (переклала вірші польської письменниці Казимири Іллаковичувни, поезії Шарля Бодлера, Поля Валері, вірш «Розлука» найбільшої поетеси французького романтизму Марселіни Деборд-Вальмор, «Сонет» французької поетеси середини 16 ст. Луїзи Лабе, чиї сонети були одними з перших франкомовних сонетів, вірш «Джоконда» французького поета Моріса Роллінá), Євген Маланюк (переклав поему «Голґота» Йозефа Сватоплука Махара), Степан Левинський (переклав поему «Годжокі» («Хатина буддійського самітника») Комо-Но-Чомея), Святослав Гординський (переклав вірші Еміля Верхарна, «Сонет до волі» Оскара Уайльда, китайську воєнну лірику Лі Тай-по).

У львівському двотижневику «Назустріч», який називають енциклопедією культурно-мистецького життя Західної України 1930-х рр., упродовж 1934-1938 рр. шліфували свою перекладацьку майстерність Михайло Рудницький (переклав вірші Стефана Ґеорґе, Поля Верлена), Святослав Гординський (переклав вірші Ґійома Аполлінера, Шарля Бодлера, Франсуа Моріака, французької поетеси, хазяйки літературного салону Анни де Ноай, поезії Шарля Леконта де Ліля, Казимири Іллаковичувни, Віктора Гюґо, Еміля Верхарна, оди та еподи Горація, вірші Янки Купали, одного із творців першого в Білорусі літературного об’єднання «Маладняк» Алеся Дудара, розстріляного напередні 20-річного ювілею оспіваної ним Жовтневої революції; поетичні твори таких білоруських радянських письменників, як Міхась Машара та Максим Лужанин; у співпраці з Мирославою Гординською Святослав Гординський переклав поему «Прометей» Джорджа Ґордона Байрона), Петро Карманський (переклав вірш бразильського письменника Нетто Коельйо), Василь Сімович (переклав фрагмент із трилогії «Орестея» Есхіла), Юрій Косач (переклав вірш «Осіння пісня» Поля Клоделя, – переклад Юрієм Кленом цього вірша опублікований у «Вістнику»), Наталя Лівицька-Холодна (переклала вірш сучасної білоруської поетеси Наталі Арсеньєвої), Остап Тарнавський (переклав вірш білоруського поета Міхася Васілька), Михайло Романишин (переклав фрагмент з поеми «Нарач» білоруського радянського поета, перекладача і громадського діяча Максима Танка).

У газетній періодиці за 1930-ті рр. теж віднаходилось місце для перекладної літератури. Так, у львівській щоденній газеті «Українські Вісти» 1938 р. публікувались Езопові байки в перекладі Юрія Мушака. Львівський ілюстрований літературно-мистецький і науковий двотижневик «Напередодні» – елітарний часопис, який протистояв мас-культурі, – опублікував 1938 р. поему «Смерть Аги Ізмаїла Ченгіча» хорватської письменниці Іванки Мажуранич у перекладі Богдана Заклинського. Загалом наприкінці 1930-х рр. львівські періодичні видання надають перевагу тогочасним західним авторам і, на відміну від східноукраїнської періодики, не виявляють цікавості до пролетарсько-агітаційної літератури мовами народів СРСР та національних меншин в Українській РСР, яка буквально заполонила радянські мас-медійні видання у другій пол. 1930-х рр.

Радянська «Літературна газета» з 1932 по 1940 рр. розмістила на своїх шпальтах чимало поетичних перекладів Павла Тичини та Максима Рильського. Зокрема, в перекладі Павла Тичини тут публікувались вірші Адама Міцкевича, Іцика Фефера, Льва Квітка, Янки Купали, Миколи Асєєва, у перекладі Максима Рильський – понад десяток поетичних творів різної мистецької вартості з російської, єврейської, польської та інших мов, у т.ч. вірші Олександра Прокоф'єва, Матвія Талалаєвського, Марії Комісарової, Давида Гофштейна (одне слово, від агітаційних віршів Олександра Безименського чи, скажімо, зачинателя грузинської комсомольської поезії Аліо Мірцхулави до уривку із п'єси «Дванадцята ніч» Вільяма Шекспіра).

Переклади П. Тичини й М. Рильського жваво публікувались і в іншій радянській періодиці. Зокрема, в харківському ілюстрованому місячнику для дітей молодшого віку «Тук-Тук» у 1933-34 рр. з'являються переклади П. Тичини віршів Льва Квітка, у харківській щоденній газеті «Вісті» з 1934 по 1937 рр. – переклади М. Рильського (уривки з віршованого роману «Євгеній Онєгін» Олександра Пушкіна, вірші «Поет Фірдоусі» Гайнріха Гайне, «Кахетинська осінь» грузинського радянського поета Симона Чиковані, «Пісня українки» грузинського радянського поета Паоло Яшвілі), Павла Тичини – вірш «Зимовий вечір» Олександра Пушкіна. В урядовій газеті «Вісті ВУЦВК» у 1935 і 1937 рр. публікуються переклади П. Тичини віршів Льва Квітка. Чернігівська обласна газета «Більшовик» у 1935 р. включає віршові переклади М. Рильського («Колискова» Михайла Свєтлова) і П. Тичини («Лист товаришу Ворошилову» Льва Квітка). Газета «Пролетарська правда» у тому ж році друкує вірш Миколи Нєкрасова «Жниво, напруга години робочої…» у перекладі М. Рильського, а 1936 р. – вірш Матвія Гарцмана у перекладі П. Тичини.

Найстаріший провідний часопис українських письменників – літературно-художній та громадсько-політичний місячник «Радянська література» з 1935 по 1939 рр. широко публікує – знову ж таки, твори різної мистецької вартості (!) – у перекладах М. Рильського (фрагменти з поеми «Над рікою Оресою» Янки Купали, вірш «На могилі Шевченка» Давида Гофштейна, з циклу «Дорога» Якова Городського) і П. Тичини («Моя кохана пахне так…» та інші вірші Ошера Шварцмана, Льва Квітка, Іцика Фефера, Миколи Ушакова, Марії Комісарової, цикл віршів «Зелений братик» Ованеса Туманяна). Газета «Соціалістична Харківщина» з 1935 р. теж розміщує на своїх шпальтах переклади П. Тичини (вірші Льва Квітка і Давида Гофштейна), республіканська газета «Комуніст» (орган ЦК КП(б)У) 1936 р. подає в перекладі П. Тичини вірш «Обвал» Олександра Пушкіна, а в 1940 р. – переклад Максимом Рильським вірша «До приятелів-росіян» Адама Міцкевича (друга, остаточна редакція). Щоденна газета «Комсомолець України» у 1937 р. друкує переклади і П. Тичини (вірш «Жук» Льва Квітка), і М. Рильського (вірш «Село» Олександра Пушкіна, «Балада про дітей» Тетяни Волгіної). Щомісячний методичний журнал «За комуністичне виховання дошкільника» у 1938 р. публікує вірші «Пісня» Самуїла Маршака та «Гвинтівочки візьмемо ми…» Володимира Маяковського в перекладі М. Рильського, харківський щомісячний літературно-художній журнал для дітей молодшого та середнього віку «Жовтеня», який згуртував навколо себе кращих письменників, у 1939 р. надрукував переклади П. Тичини (цикл віршів «Зелений братик» Ованеса Туманяна, який з'являвся також у «Радянській літературі» та «Літературному журналі»), в тому

ж році щорічний київський збірник «Радянське літературознавство» розміщує на своїх шпальтах переклад М. Рильським уривку з трагедії «Король Лір» Вільяма Шекспіра, журнал «Колгоспниця України» – переклад М. Рильським поезії Михайла Лермонтова «Рицар у полоні». Знаходимо переклади Рильського і в періодиці за 1940 р.: у журналі «Піонерія» – вірші «Рибка», «Аккерманські степи», із «Оди до молодості» Адама Міцкевича, у газеті «Молодий більшовик» – вірш «Чати» Міцкевича.

У другій половині 1930-х рр. переклади П. Тичини та М. Рильського публікуються і в більших радянських літературно-громадських часописах, таких як «Молодняк» та «Літературний журнал». На сторінках «Молодняка» за 1935 р. знаходимо вірші Давида Гофштейна і Матвія Талалаєвського у перекладі Рильського, а в перекладі Тичини з 1935 по 1937 рр. – вірш «Біси» Олександра Пушкіна, поезії грузинських класиків – Давида Гурамішвілі, Іллі Чавчавадзе, Галактіона Табідзе, уривок із поеми «Гість і господар» Важи Пшавели.

«Літературний журнал» з 1936 по 1940 рр. друкує переклади багатьох українських літераторів, у т.ч. й Павла Тичини (з Самуїла Маршака, Ованеса Туманяна) та Максима Рильського (з Михайла Лермонтова і Миколи Ушакова). Проте найбільш публікованим перекладачем «Літературного журналу» виявився Володимир Свідзинський. У журналі виходили його переклади віршів Олександра Пушкіна, російськомовного українського поета Григорія Литвака, ромського поета Вано Хрустальо, грузинського радянського поета Константіне Чічінадзе, давньоруської епічної поеми «Слово про похід Ігорів…», уривку з епосу «Давид Сасунський», поезій Михайла Лермонтова, Адама Міцкевича, Акакія Церетелі, талановитого російського лірика родом із Харкова Леоніда Топчія.

Серед інших перекладачів-дописувачів до «Літературного журналу» натрапляємо як на відомі вже імена, так і на дебютантів. Назвемо декілька імен: Майк Йогансен (переклав з єврейської вірш Михайла Пінчевського), Марія Пригара (переклала з циганської музичну казку «Гілорі» В. Ром-Лебедєва), Микола Бажан (переклав драму «Моцарт і Сальєрі» Олександра Пушкіна та уривки з епічної поеми «Витязь у тигровій шкурі» Шота Руставелі), Микола Іванов (переклав лірику Федеріко Ґарсіа Лорки), Варвара Чередниченко (переклала добірку з осетинського фольклору «Абреки із Гуд»), Ігор Муратов (переклав поему-казку «Дівчина і смерть» Максима Горького), Степан Крижанівський (переклав поему у прозі «Пісня про Буревісника» Горького), Антон Шмигельський (переклав вірші Переца Маркіша, народну пісня «Курди співають» в обробці єврейського поета і перекладача Арона Копштейна), Наталя Забіла (переклала давньоруський епос «Слово про Ігорів похід», який також перекладали Володимир Свідзинський, – опубліковано в «Літературному журналі», – Святослав Гординський, Микола Матіїв-Мельник, Максим Рильський, – їхні переклади вийшли окремими виданнями [9; 10; 11]), Мар'яна Хмарка (переклала вірш «Прощання» російського лірика Михайла Ісаковського, поезії «Кавказ» та «Я пережив свої бажання…» Олександра Пушкіна, «Не вітер віє з висоти» О.К. Толстого), Степан Крижанівський (переклав вірші Кости Хетагурова з осетинської), Євген Дроб'язко (переклав вірш «Натхнення» Давида Гофштейна).

Масив поетичних перекладів в українських періодичних виданнях міжвоєнного двадцятиліття переконує в дієвій ролі журнальних та газетних публікацій у тогочасному перекладацькому процесі. Публікації перекладів у періодиці складали потужну ланку

перекладацької літератури як у Великій, так і в Західній Україні, особливо у 1920-х роках – у період активної українізації в Радянській Україні, що тривав до 1929 р. Перекладні твори в художніх частинах масових журналів, які охоплювали найширші кола читачів, не тільки поширювали літературу «в маси», знайомили українське суспільство з літературним життям зарубіжжя, а й завдяки перекладам долучали його до культурно-естетичних цінностей та надбань світової цивілізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Вінклер, Йозеф]. Залізні сонети. Перекл. з нім. Освальд Бургардт / Йозеф Вінклер. – Харків, 1925.
2. Петніков, Григорій. Вибрані поезії / Григорій Петніков. – [Харків]: ЛіМ, 1934.
3. Сендберґ, Карл. Дим і криця. Перекл. Іван Кулик / Карл Сендберґ. – Харків: ЛіМ, 1931. – 94 с.
4. Бехер, Йоганнес. Німецький танець смерті 1933 року. Вірші. Перекл. Марія Пригара / Йоганнес Бехер. – Харків: Радянська література, 1934. – 26 с.
5. Міцкевич, Адам. Пан Тадеуш, або Останній наїзд на Литві. Перекл. Максим Рильський / Адам Міцкевич. – [Київ]: Слово, [1927]. – 326 с.
6. Богданович, Максим. Вінок. Вірші. Перекл. Михайло Драй-Хмара / Максим Богданович. – Харків: ДВУ, 1929. – 94 с.
7. Крапіва, Кіндрат. Крапівині байки. Перекл. Сергій Пилипенко / Кіндрат Крапіва. – [Харків]: 1928. – 46 с.
8. Руставелі, Шота. Витязь у тигровій шкурі. Поема. Перекл. Микола Бажан / Шота Руставелі. – Київ-Харків, 1937. – 294 с.
9. Слово про Ігорів полк. Перекл. Святослав Гординський. – Львів, 1936.
10. Слово про Ігорів похід. Перекл. Микола Матіїв-Мельник. – Львів, 1936.
11. Слово про Ігорів похід. Переклад Максима Рильського. – Київ, 1939.